

NIEUWSBRIEF NO. 57

Februari 2022

Stichting
Werkgroep
Florakartering
Drenthe
www.wfdrenthe.nl

Voorzitter/FLORON- districtscoördinator

Ben Hoentjen
tel. 0640363682 / 0504061990
benhoentjen@kpnmail.nl

Secretariaat/ FLORON-DC teamlid

Els Heijman
tel. 0610418115 / 0504092836
WFDrenthe@gmail.com

FLORON-DC teamlid

Guido Lek
tel. 0615877810
guidolek@gmail.com

In deze Nieuwsbrief

	blz.
Van de redactie	1
Uit het WFD bestuur	2
In memoriam Harm Tjepkema (1931-2021)	6
Het levenswerk van Harm Tjepkema overgedragen aan Herbarium Frisicum	7
Bentepollen: een kleine greep uit de bijzondere plantenvondsten in Drenthe in 2021	8
Bijzondere vondsten in de provincie Drenthe in 2021	11
Samen op zoek naar Zevenster (<i>Trientalis europea</i>)	14
Excursieprogramma 2022.....	15
Nieuws van het Validatiefront	16
Reservering HNS-hokken 2022.....	20

Van de redactie

Els Heijman en Ben Hoentjen

We zijn alweer een stukje op weg in het nieuwe jaar, toch willen we iedereen allereerst een heel goed en vooral gezond jaar toewensen. Een nieuw jaar waarin we hopen dat we het Coronavirus de baas worden en met hopelijk veel gelegenheid om erop uit te gaan. En niet alleen om te inventariseren, maar ook om zo maar te genieten van wat de Drentse flora gelukkig nog steeds te bieden heeft.

Een beknopte nieuwsbrief dit keer, omdat we druk bezig zijn met het maken van een boek ter gelegenheid van het 40-jarige jubileum van de Werkgroep Florakartering Drenthe. Er wordt hard gewerkt aan het schrijven van de teksten en het selecteren van de vele foto's, die het afgelopen jaar na de oproep beschikbaar zijn gesteld door lokale floristen. In *Uit het WFD bestuur* lees je er meer over. Het resultaat van deze inspanningen hopen we te presenteren op een feestelijke bijeenkomst op 29 oktober 2022. Noteer de datum alvast!

Vanzelfsprekend staan we in deze nieuwsbrief stil bij het overlijden van Harm Tjepkema en de overdracht van zijn omvangrijke herbarium aan Herbarium Frisicum.

Komend seizoen besteden we extra aandacht aan de Zevenster. Afgelopen jaar bleek deze voor Drenthe kenmerkende soort ondanks goed zoeken, niet meer terug te vinden op vanouds bekende groeiplaatsen bij Hoogeveen. Een nieuw zorgenkindje van de Drentse flora? Daarom gaan we met name tijdens de tweede excursie op 21 mei, als de Zevenster volop bloeit, speciaal op pad om oude groeiplaatsen na te lopen.

Naast vaste rubrieken als Bentepollen en Nieuws van het Validatiefront en informatie over het nieuwe HNS-seizoen, vind je in deze nieuwsbrief natuurlijk ook het excursieprogramma voor 2022, uiteraard met een slag om de arm wat betreft de ontwikkelingen op het Coronavlak. Maar de data kunnen alvast in de agenda. De digitale WFD-dag staat gepland op 26 februari, het voorlopige programma vind je in de aankondiging van deze nieuwsbrief en op <https://wfdrenthe.nl/>.

Rest ons nog schrijvers en fotografen heel hartelijk te bedanken voor hun bijdrage aan deze nieuwsbrief en niet in het minst Bert Blok voor de opmaak van al die onderdelen.

Graag tot ziens op een van onze excursies en alvast een mooi veldseizoen toegewenst!

Hengelen naar Langstengelig fonteinkruid in Kanaal Buinen - Schoonoord, september 2021 (Foto: Willie Riemsma).

Uit het WFD bestuur

Ben Hoentjen en Els Heijman

De herontdekking van natuur in eigen omgeving mogen we zien als klein lichtpuntje in de wereldwijde pandemie die flinke sporen nalaat. Laten we hopen dat daarmee ook het bewustzijn dat we een deel van de natuur zijn en ervoor moeten zorgen, weer een stukje groeit.

Gelukkig konden de geplande excursies van afgelopen jaar, behalve de eerste, onder coronaprotocol gewoon doorgaan. Van de 'stads'excursie in Smilde op 14 augustus maakte RTV Drenthe een rapportage.

Willem Braam voor de camera van RTV Drenthe bij het sluisje in de Molenwijk in Smilde, een bekende groeiplaats van Steenbreekvaren (Foto: Els Heijman).

2022: WFD bestaat 40 jaar!

25 januari was het 40 jaar geleden dat de WFD werd opgericht in het toenmalige kantoor van Staatsbosbeheer aan de Gymnasiumstraat in Assen, dat ook alweer lang geleden heeft plaats gemaakt voor een appartementencomplex. Zoals we voorjaar 2021 al hebben aangekondigd willen we dit jubileum niet zomaar voorbij laten gaan en hebben we iedereen gevraagd foto's aan te leveren voor het jubileumboek dat we aan het maken zijn.

In ons optimisme hoopten we dat op de jubileum WFD-dag dit voorjaar te kunnen presenteren, maar eind vorig jaar hebben we geconcludeerd dat dat niet ging lukken. Daarom houden we eerst onze traditionele WFD-dag, helaas nog weer digitaal, op 26 februari en hopen we op 29 oktober samen het jubileum te kunnen vieren met de presentatie van het boek.

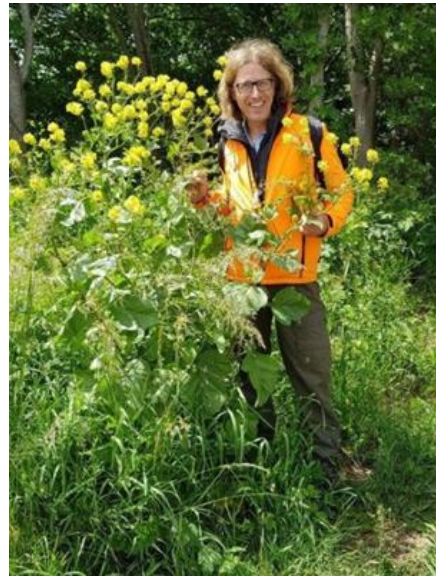
Het wordt een soort van vervolg op de Atlas van de Drentse flora met als hoofdthema's veranderingen in de Drentse flora sinds het verschijnen van deze atlas en de (resultaten van) de soortbeschermings- en herstelprojecten, waaraan de WFD meewerkt. Belangrijke ingrediënten zijn de resultaten van het WFD-meetnet 2001-2014, met aanvullingen tot en met 2020 en de na de atlasperiode (1970-1997) in Drenthe nieuw gevonden soorten. Die veranderingen willen we zoveel mogelijk letterlijk in beeld brengen met kaartjes, heldere diagrammen en heel veel mooie foto's, van zoveel mogelijk Drentse floristen/fotografen. Nu we het boek over de zomer hebben heen getild is er tot en met juni nog volop gelegenheid daarvoor op stap te gaan. Op de website van de WFD is de meest recente [wensenlijst](#) te vinden.

In de loop van het voorjaar hebben we meer zicht op de kosten van het boek en welke bronnen we kunnen aanboren voor de financiering ervan. We hopen dat we met behulp van subsidies en eigen middelen de verkoopprijs zo laag mogelijk kunnen houden. In de zomer hopen we de voorintekendprijs bekend te maken.

Bestuursuitbreiding en toekomstige vacature

In oktober 2021 is Guido Lek officieel toegetreden tot het bestuur. We zijn zeer verguld met deze versterking. Guido was tijdens de digitale voorjaarsvergadering van FLORON-districtscoördinatoren en -teamleden in maart 2021 ook al voorgedragen én benoemd als nieuw FLORON DC-teamlid voor Drenthe.

Bij de DC-voorjaarsvergadering op 19 maart a.s. zal Ben het stokje van het Drentse DC-schap aan Guido overgeven, maar voorlopig nog wel DC-teamlid blijven. Bij het eerstvolgende moment van herbenoeming, najaar 2022, zal hij ook terugtreden als voorzitter. Dat betekent dat we op zoek zijn naar een opvolger voor die bestuursfunctie en ons aanbevelen houden voor suggesties wie we daarvoor zouden kunnen benaderen.

Guido Lek, vanaf maart 2022 de FLORON-districtscoördinator voor Drenthe
(Foto: Frank van Gessele).

Veldwerk voor soortbeschermingsprojecten in 2021

Bloeiende Zwartblauwe rapunzels langs oprijlaan
naar SBB-boerderij in Oudemolen,
28 mei 2021 (Foto: Ton Schoenmaker).

In 2021 kon erop kleine schaal in groepsverband veldwerk worden georganiseerd. Zo hebben Ton en Hanny Schoenmaker net als voorgaande jaren het aantal bloeistengels in de grote populaties van de Zwartblauwe rapunzel geteld of, bij groot aantal, geschat. Ook zijn eind mei door Annie Vos, Els Heijman, Willie Riemsma, Ellen Vissia, Edwin Dijkhuis, Joop Smitenberg en Ben Hoentjen alle kleine groeiplaatsen en de versterkingspopulaties opgezocht en geteld.

Annie, Els en Ellen hebben in april een tweedaagse ronde langs alle Stengelloze sleutelbloem-groeiplaatsen (oorspronkelijke populaties en test- en herintroductielocaties) gemaakt.

Vanuit de WFD zijn in 2021 geen hand- en spandiensten verricht voor het herstelplan van de Kleine schorseneer.

Mijn berm bloeit! / Drents Bermberaad

Ondanks de beperkingen van de coronacrisis is het dit jaar gelukt om samen met Landschapsbeheer Drenthe, FLORON, de Natuur- en Milieufederatie Drenthe en de Vlinderwerkgroep Drenthe het project Bermscouts Drenthe uit te voeren. Het project biedt Drentse bewoners- en vrijwilligersgroepen de kans om kennis op te doen over bermplanten en monitoring van bermen. Ook is er aandacht voor het herkennen en tellen van insecten in de berm, waaronder dagvlinders.

In de nazomer van 2021 is als onderdeel van het project een basiscursus over bermplanten georganiseerd voor geïnteresseerden. Op een drietal plaatsen, verspreid over Drenthe, hebben Annie Vos (bij Spijkerboor), Els Heijman (bij Wachtum), Joop Verburg (in Zuidwolde, gericht op insecten) en Ben Hoentjen (bij De Wijk) deelnemers in de praktijk laten kennis maken met de methodiek van Mijn Berm Bloeit! en geholpen bij het herkennen van de bermsoorten. Daarnaast kregen verschillende initiatieven in Drenthe ondersteuning bij het inventariseren van bermplanten. De geplande fysieke bijeenkomst van het Bermberaad in november kon op het laatste moment vanwege Corona-maatregelen (weer) niet door gaan.

Annie Vos legt de Mijn Berm Bloeit!-methode uit aan deelnemers aan de basiscursus Bermscouts in een berm bij Spijkerboor, begin september 2021
(Foto: Colin Westerink, Landschapsbeheer Drenthe).

Provinciale subsidie voor (natuur)werkgroepen 2021 en 2022 toegekend

Net als voorgaande jaren heeft onze penningmeester Martin Stolp, mede namens de Vlinderwerkgroep Drenthe (VWD) en de Paddenstoelenwerkgroep Drenthe (PWD), weer de aanvraag verzorgd voor provinciale financiële ondersteuning van (natuur)werkgroepen, de vroegere waarderingssubsidie. Inmiddels weten we dat we ook voor 2022, net als in 2021, weer op een bijdrage van € 1000,- mogen rekenen. En daar zijn we uiteraard heel blij mee.

In memoriam Harm Tjepkema (1931-2021)

Paul Gelderloos, mede namens het bestuur van de Werkgroep Florakartering Drenthe

Begin december jl. ontving de Werkgroep Florakartering Drenthe het overlijdensbericht van Harm Tjepkema. Al zijn hele leven lang had Harm een grote interesse voor de natuur. Elk voorjaar was hij o.a. in het veld te vinden op zoek naar kievitseieren. Hij was een echte ondernemer: de gevonden eieren verkocht hij aan een hotelier in zijn dorp. Na zijn pensionering werd hij lid van de werkgroepen Weidevogels en Wilde planten van de Natuur- en milieuvereniging Het Stroomdal in Schoonebeek. Ook toen bleef hij zoeken naar nesten van weidevogels. In die tijd ging het echter niet meer om de eieren maar om de bescherming van de nesten. Een aantal keren ontving Harm zelfs de wisselbeker voor de vondst van het eerste kievitseitje in de provincie Drenthe. Via de Natuur- en milieuvereniging Het Stroomdal en ook via de familie Arends kwam Harm in contact met het onderzoek naar de verspreiding van plantensoorten. In het begin inventariseerde hij meestal samen met de familie Arends en de familie Jonkers, voornamelijk in de omgeving van zijn woonplaats Coevorden.

Harm tijdens WFD-dag 2014
(Foto: Karin Uilhoorn).

Veel heeft hij daarbij vooral van de familie Arends geleerd. Via hen kwam Harm in contact met de Werkgroep Florakartering Drenthe en werd hij daarvan een fanatiek lid. Hij inventariseerde alleen of samen met een maatje heel wat km-hokken in heel Zuidoost Drenthe. Wanneer Harm niet precies wist met welke plantensoort hij te maken had, ging hij toch nog eventjes langs bij de familie Arends. Zij woonden slechts op zo'n 200 meter van elkaar. Harm inventariseerde niet alleen, hij verzamelde intussen ook de soorten die hij tegenkwam, droogde ze en bracht ze onder in zijn herbarium. Zo heeft hij heel wat boeken met herbarium-materiaal nagelaten.

Vooraf na het overlijden van zijn vrouw Trienke in 2010 kon je Harm bijna dagelijks in het veld aantreffen. Ook miste hij bijna nooit de door de WFD georganiseerde excursies in de provincie. Toen hij op latere leeftijd wat last begon te krijgen van zijn benen tijdens het lopen, zag je hem tijdens deze excursies toch nog fanatiek meedoen. Echter na de middag werd het minder en zocht hij vaak de auto op om daarin wat te rusten. Tot op hoge leeftijd bezocht hij ook de jaarlijkse WFD-bijeenkomsten. De problemen met zijn benen werden echter erger waardoor het lopen in het veld steeds minder ging. Desondanks probeerde hij elke middag toch nog eventjes, al was het maar een uurtje, een klein stukje van een km-hok te bekijken. Op het laatst lukte ook dit niet meer toen hij zich zonder een rollator niet meer kon voortbewegen. De laatste jaren bracht Harm zijn tijd vooral door met zijn postzegelverzameling en met het maken van allerlei soorten puzzels. Het laatste half jaar, toen hij intrek had genomen in zijn nieuwe Knarrenwoning, ging zijn gezondheid meer en meer achteruit. Nog onverwachts overleed Harm op 90-jarige leeftijd. We zullen Harm blijven herinneren als een zeer enthousiast lid van de Werkgroep Florakartering Drenthe.

We wensen zijn kinderen, klein- en achterkleinkinderen veel sterkte toe met het verlies van hun vader, groot- en overgrootvader.

Harm tijdens de WFD-excursie bij de Runde, 17 september 2016 (Foto: Ben Hoentjen).

Het levenswerk van Harm Tjepkema overgedragen aan Herbarium Frisicum

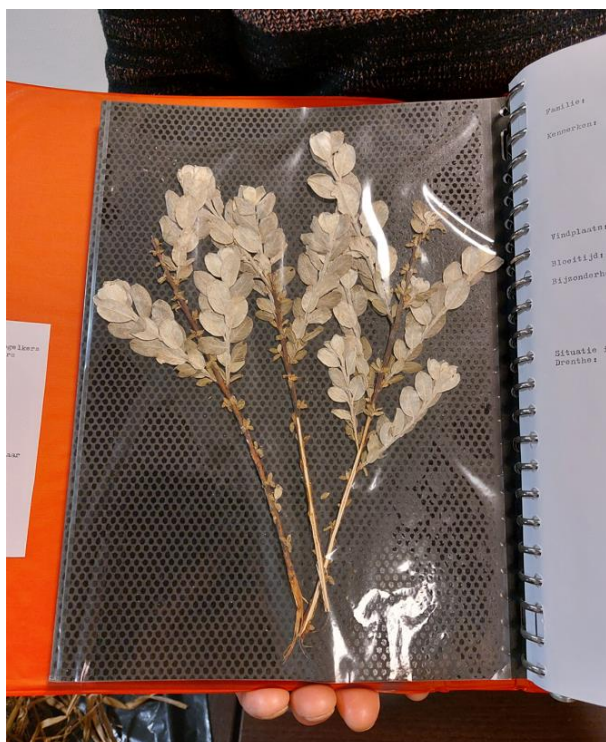
Els Heijman

Nieuwsgierig wachten we zondagmorgen 30 januari voor de deur van het oude schoolgebouw in Wolvega, waar Herbarium Frisicum is gevestigd. Jelly Scheffers-Tjepkema staat, samen met haar echtgenoot Bertus Scheffers, op het punt het levenswerk van haar vader Harm Tjepkema, overleden op 3 december 2021, over te dragen aan het Herbarium. Met elkaar brengen we de dozen met mappen naar binnen.

De ruimte is tot het plafond toe gevuld, schappen vol herbarium-mappen, kasten met mossen en korstmossen, tafels vol kegel- en houtcollecties. Dat dit een juiste beslissing is, wordt meteen duidelijk als Karst Meijer bevlogen vertelt over zijn collecties. Vol bewondering bekijken we de collectie van Harm. Het gaat om mooi gedroogd materiaal met uitgebreide gegevens over familie, kenmerken, vindplaats, bloeitijd, bijzonderheden en voorkomen van de soort in Drenthe. Sommige A4tjes zijn zelfs nog op een typemachine uitgewerkt! In totaal zo'n 1100 planten, vanaf 1996 verzameld tijdens WFD-excursies en -inventarisaties en ook buiten Drenthe.

Jelly Tjepkema en Karst Meijer met de collectie van Harm (Foto: Els Heijman).

Fotoblad van Kruipwilg in het herbarium van Harm.

Aan de koffietafel vertelt Jelly over Harm en zijn liefde voor de natuur. Harm is in 1931 geboren in Irnsum, Friesland. Begin jaren '50 ontmoet hij zijn vrouw Trienke Otter, een boerendochter uit Eagum en gaat Harm zich interesseren voor de natuur. Samen met de vader en broers van Trienke zoekt hij kievitseieren en vissen wordt zijn hobby. Hij trouwt, er komt gezinsuitbreiding met Wytze en Jelly. Harm werkt in verschillende functies in de detailhandel. Een zeer drukke tijd, maar altijd in het voorjaar het veld in, dat blijft hij doen. In 1970 verhuist het gezin naar Coevorden, waar hij bedrijfsleider wordt bij een supermarkt. Zes dagen in de week werken en op zondag voor ontspanning naar de camping in Friesland, een vaste standplaats aan het Bergumermeer. Hij heeft een bootje en er wordt veel gevist op de Friese meren. In 1996 gaat Harm met pensioen en krijgt veel vrije tijd. De weekenden brengen ze nog steeds in de stacaravan aan het Bergumermeer door. Hij maakt kennis met de familie Arends (woont vlakbij) en de familie Jonkers die veel met de natuur bezig

zijn. Ook komt hij in contact met de Natuur- en milieubeschermingsvereniging Het Stroomdal. Vanaf die tijd gaat hij planten inventariseren en begint ook van veel soorten een herbarium aan te leggen. Elk vrij uurtje gaat hij de natuur in. Als Trienke na een huwelijk van 55 jaar in 2010 overlijdt, stort hij zich helemaal op het inventariseren en op naam brengen van planten. Tot op hoge leeftijd probeert hij iedere dag even het veld in te gaan, tot het uiteindelijk niet meer gaat.

Het voelt goed, hier krijgt Harms levenswerk een toekomst. We zijn Karst Meijer en Herbarium Friscum erkentelijk voor het veiligstellen van deze herbariumcollectie en we koesteren onze herinneringen aan een gepassioneerd florist!

Bentepollen: een kleine greep uit de bijzondere plantenvondsten in Drenthe in 2021

Els Heijman en Ben Hoentjen

In onze vaste rubriek Bentepollen maken we een kleine selectie uit de bijzondere vondsten in Drenthe tijdens het veldseizoen 2021. Voor de samenstelling van de tekst is gebruik gemaakt van diverse bronnen o.m. Verspreidingsatlas en Waarneming.nl, vooral wat herkenning, verspreiding en eerdere vondsten betreft. Uiteraard zijn omissies voorbehouden, we houden ons aanbevolen voor aanvullingen uit het veld! Van Guus de Vries ontvingen we een overzicht van zijn meest bijzondere plantenvondsten in Drenthe in 2021 (zie bladzijde 11 in deze nieuwsbrief).

Voor nog meer bijzondere vondsten is internet een waardevolle bron en kun je de volgende sites raadplegen:

- WFDrenthe.nl, rubriek Bijzondere vondsten. Hier vind je een selectief overzicht met foto's gericht op Drenthe, ook van vondsten in eerdere jaren.
- Verspreidingsatlas.nl, inloggen > Dashboard > Bijzondere vondsten geeft een landelijk overzicht van eerste vondsten in een kilometerhok.
- Waarneming.nl, inloggen > Recente Zeldzaamheden > Overige soorten. Als je een gebruiker bent van Waarneming.nl kun je je abonneren op zogenaamde Alerts van vondsten van bijzondere soorten (ook van andere soortgroepen), bijvoorbeeld Rode lijstsoorten of zeldzame soorten en aangeven voor welk gebied je hierover een berichtje per e-mail wilt ontvangen. De ervaring leert dat het aantal Alerts voor alleen Drenthe, ook af en toe per dag, flink op kan lopen.

Een andere mogelijkheid is de pagina <https://florondrenthe.waarneming.nl/> onder je favorieten te zetten, zodat je per dag kunt zien wat de recente waarnemingen zijn inclusief overzichtskaart.

Grijze mosterd (*Hirschfeldia incana*)

Sinds 2020 kun je in Drenthe een nieuwe, geel bloeiende kruisbloemige tegenkomen, die veel lijkt op Zwarte mosterd. Voor een zekere determinatie kun je het beste wachten tot het vruchtstadium. Zowel bij Grijze als bij Zwarte mosterd liggen de rechtopstaande hauwen tegen de stengel aangedrukt, maar bij Grijze mosterd zijn ze ingesnoerd. En Grijze mosterd valt op door de grijsgroene bladeren. Vooral de onderste bladen zijn grijs behaard.

De eerste vondst in Drenthe staat op naam van Willem Braam, die Grijze mosterd in juli 2020 aantroef aan de rand van de jongste uitbreiding van de Assense wijk Kloosterveen. In 2021 werd de soort in vier km-hokken gevonden: bij Beilen door Guus de Vries (5 exx., zie blz. 13), bij Hijken door Otto Zijlstra en bij Grolloo en Orvelte tijdens het FLORON kaderweekend in Midden-Drenthe.

Groenknolorchis (*Liparis loeselii*)

Eigenlijk wel de meest spectaculaire vondst in Drenthe in 2021: een exemplaar van Groenknolorchis in zaad, door Jan en Liesbeth Essink bij hun jaarlijkse orchideeënmonitoring. Daarmee heeft Drenthe er weer een orchideeënsoort bij en wat voor een: een Habitatrichtlijnsoort. Omwille van de kwetsbaarheid van de plant én de groeiplaats, nemen we hier alleen de plaatsaanduiding uit een bericht van Staatsbosbeheer over:

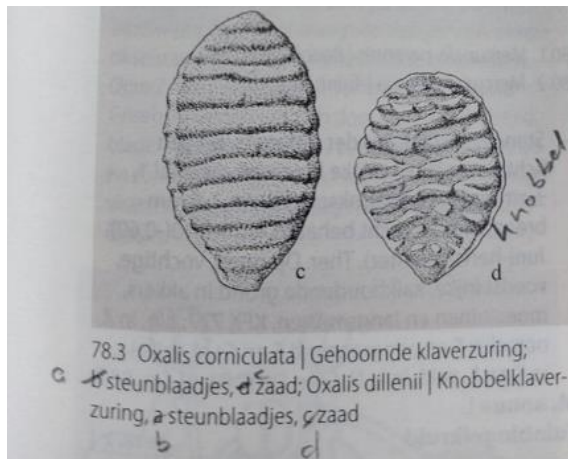
"In augustus 2021 is de Groenknolorchis voor het eerst in Drenthe gevonden. Een hersteld beekdalgrasland in het dal van de Drentsche Aa heeft de primeur. Deze orchideeënsoort is een belangrijke indicator voor een goed ontwikkeld natuurgebied. De Groenknolorchis komt vooral voor op plaatsen waar enigszins kalkrijk water of zand aanwezig is en dan op plaatsen waar bodem, water en beheer met elkaar in evenwicht zijn. In het terrein waar de soort gevonden is staan meer bijzondere soorten zoals Blauwe knoop, Klokjesgentiaan en Rietorchis".

Groenknolorchis is een kleine, onopvallend bloeiende orchidee, die vooral gevonden wordt in vochtige duinenvalleien en in laagveenmoerassen (Foto: Hans Dekker).

Knobbelklaverzuring (*Oxalis dillenii*)

Dacht je die gele klaverzuringen wel goed uit elkaar te kunnen houden, blijk je ook in Drenthe verdacht te moeten zijn op Knobbelklaverzuring, die net als zijn look-a-like Stijve klaverzuring in stedelijk gebied op ruderaal plaatsen groeit. Knobbelklaverzuring groeit min of meer in pollen. De rechtopstaande stengels wortelen niet op de knopen en zijn aangedrukt behaard. De vruchstelen zijn teruggeslagen, maar de vrucht zelf staat rechtop. Daarin verschilt deze van oorsprong Amerikaanse soort ook van Stijve klaverzuring die opgerichte of afstaande vruchstelen heeft. Op de zaden van Knobbelzuring zie je onregelmatige richels met witte vlekken. Let op: in figuur 78.3 op pagina 411 van de nieuwste editie van Heukels' flora (Duistermaat 2020) zijn de vruchten van Gehoornde klaverzuring en Knobbelklaverzuring verwisseld: de tekening rechts (d) toont het 'knobbelige' zaad van Knobbelklaverzuring.

Tekening in Heukels' flora: figuur 78.3.

Knobbelklaverzuring op de begraafplaats
Kerkhofdrift in Norg, juni 2021
(Foto: Willie Riemsma).

Langstengelig fonteinkruid (*Potamogeton praelongus*)

Tot aan het begin van deze eeuw was Langstengelig fonteinkruid maar uit een handvol km-hokken bekend en over enkele van deze opgaven bestond zelfs ernstige twijfel over de juistheid (Werkgroep Florakartering Drenthe, 1999). Dat gold echter niet voor het voorkomen in het Kanaal Buinen-Schoonoord, waar de soort in de jaren '70 van de vorige eeuw nog in drie km-hokken was gevonden. Sindsdien was Langstengelig fonteinkruid daaruit echter nooit meer gemeld. Begin september 2021 ging een floristenexpeditie op zoektocht langs het kanaal: teruggevonden! Lees het hier: [Nature Today | Zeldzaam verborgen: op jacht naar Langstengelig fonteinkruid](#)

Ook een bijzondere soort gevonden?

Wil je een opmerkelijke vondst, en dat mag ook best een in Drenthe weinig voorkomende inheemse soort zijn, melden aan het FLORON-DC-team, maak dan duidelijke foto's van de kenmerken die in de flora worden genoemd en mail de foto's en verdere bijzonderheden naar WFDrenthe@gmail.com .

Literatuur:

1. Duistermaat, L., 2020: Heukels' Flora van Nederland. Vierentwintigste druk. Noordhoff Uitgevers bv, Groningen/Utrecht.
2. Werkgroep Florakartering Drenthe, 1999: Atlas van de Drentse Flora p.252-253. Schuyt & Co, Uitgevers en Importeurs, Haarlem.

Bijzondere vondsten in de provincie Drenthe in 2021

Guus de Vries (guus.f.devries@outlook.com)

fl. = bloeiend, fr. = met vruchten, veg. = vegetatief en ba. = bovengronds afgestorven

Ronde ooievaarsbek (*Geranium rotundifolium*)

7 april, 2 exx., veg. Anloo gps 53.046 6.703 rds 243.256 562.967. Begraafplaats.

[Nature observations online - Waarneming.nl](#)

Duits viltkruid (*Filago germanica*)

26 april, 1 ex., veg. Amen - Buitengebied West gps 52.938,6.603 rds 236.768 550.760. Wegberm.

[Nature observations online - Waarneming.nl](#)

Draba majuscula

3 mei, 1 ex., fl. Rolde gps - rds 239-556. Woonwijk. In groenstrook.

[Nature observations online - Waarneming.nl](#) Eerste waarneming voor Drenthe.

Kransmuur (*Polycarpon tetraphyllum*)

4 mei, 1 ex., fl. Borger – Bospark Lunsbergen
gps 52.987 6.645 rds 239.455 556.280.
Camping. [Nature observations online - Waarneming.nl](#)

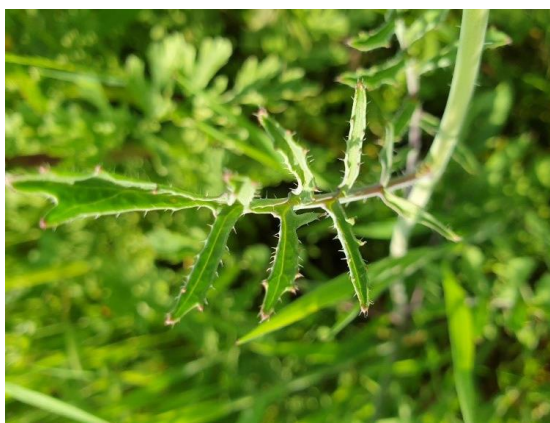
Ronde ooievaarsbek (*Geranium rotundifolia*)

15 september, 1 ex., fl. Paterswolde gps
253.146 233.776 573.853. Woonwijk,
brandgang.
[Nature observations online - Waarneming.nl](#)

Muurbloemmosterd (*Coincya monensis* subsp. *Cheiranthos*)

8 juni, 8 exx., fl. Eelde – J.G. Legroweg e.o. gps 53.126 6.603 rds 236.361 571.685. Wegberm.
[Nature observations online - Waarneming.nl](#) Eerste waarneming voor Drenthe.

Sareptamosterd s.s. (*Brassica juncea*)

8 juli, 2 exx., fl. Assen – Troelstralaan e.o. gps 52.998 6.555 rds 233.423 557.450. In
verwaarloosde groenstrook. [Nature observations online - Waarneming.nl](#).
Eerste waarneming voor Drenthe.

Grijze mosterd (*Hirschfeldia incana*)

1 september, 5 exx., fl. Beilen gps 52. 858 6.509 rds 230.557 541.781. Ruigte en braakliggend terrein. [Nature observations online - Waarneming.nl](#)

Quinoa (*Chenopodium quinoa*)

1 september, 1 ex., fr. Boterveen – Holten gps 52.870 6.397 rds 222.985 543.037. [Nature observations online - Waarneming.nl](#)

Gazonlobelia (*Lobelia pedunculata*)

2 september, 101 exx., fl. Vries gps 53.067 6.576 rds 234.684 565.099. Woonwijk, erf. [Nature observations online - Waarneming.nl](#)

Echinochloa esculenta

14 oktober, 1ex., fr. Zuidlaren gps - rds 241-568 Ruderale plaats.

[Echinochloa esculenta - Waarneming.nl](#) Tweede waarneming voor Nederland.

Kale gierst (*Panicum dichotomiflorum*)

12 november, 51 exx., fr. Schelfhorst gps 53.160 6.548 rds 232.66 575.41. Maisakker.

[Nature observations online - Waarneming.nl](#)

Samen op zoek naar Zevenster (*Trientalis europea*)

Guido Lek

Op enkele plaatsen in Drenthe lijkt Zevenster verdwenen of in aantallen terug te lopen. Daarom willen we graag weten hoe de bekende en minder bekende groeiplaatsen erbij staan. En iedereen kan hieraan meedoen. Na afloop van de excursies op 23 april 2022 liggen er kaartjes met groeiplaatsen van Zevenster in Drenthe ter inzage en wie dat leuk vindt, kan er een (of meer) adopteren om te bezoeken. Als je intekent voor een bezoek aan een Zevensterlocatie is het de bedoeling, dat je ter plaatse gaat kijken of Zevenster er nog staat en als dat hopelijk het geval is, dat je dit vastlegt met (de vervanger van) de NOVA applicatie mét foto('s).

Op de WFD-excursies op 21 mei 2022 gaan we in kleine groepjes op pad voor bloeiende Zevensterren. We verzamelen dan gegevens mét foto's van ongeveer 15 groeiplaatsen.

Zevenster (Foto's: Guido Lek)

Excursieprogramma 2022

Zoals ieder jaar hebben we ook voor 2022 geprobeerd de excursies te spreiden over de provincie. Nog niet alle startplaatsen zijn bekend of besproken. Het geactualiseerde excursieprogramma is zeker op de helaas nog weer digitale WFD-dag, 26 februari 2022, beschikbaar en altijd te vinden op www.wfdrenthe.nl. Gedurende het seizoen sturen we ook weer enkele WFD-updates met de aankondiging van de eerstkomende excursies. En alles afhankelijk van de dan geldende Corona-maatregelen.

23 april 2022 Midden-Drenthe. Vertrek vanaf De Klipper, Hoofdstraat 24, Zwiggelte.

Dit voorjaar gaan we met gerichte zoekacties kijken of we Zevenster terug kunnen vinden aan de hand van oude én recentere waarnemingen (zie blz. 14). Voor bloeiende Zevenster komt deze excursie nog wat te vroeg, maar in te bezoeken km-hokken in het Heuvingerzand en de Boswachterijen Schoonloo en Hooghalen moeten we zeker naar de soort uitkijken. Daarnaast bezoeken we enkele km-hokken in de omgeving van Westerbork.

21 mei 2022 Noord-Drenthe, Rolde

De tweede helft van mei is dé toptijd van bloei van de Zevenster en deze excursie zal dan ook helemaal in het teken staan van het hopelijk terugvinden van deze aansprekende soort van oude eikenstrubben langs essen en oude bossen. Rolde is een goede uitvalsbasis om naar alle kanten op zoek te gaan naar de Zevenster, die, als de soort er nog staat, nu goed te vinden moet zijn.

2 juli 2021 Zuidwest-Drenthe, Ruinen

Ook in de omgeving van Ruinen liggen nog genoeg km-hokken die wel weer eens een bezoek waard zijn.

13 aug 2022 Zuidoost-Drenthe, Sleen

We bezoeken enkele km-hokken in de omgeving waarvan relatief weinig actuele gegevens bekend zijn. Dit geeft altijd kans op floristische verrassingen.

17 sep 2022 Urbaan gebied: Hoogeveen

Traditiegetrouw de afsluiting van het veldseizoen met een 'stadsexcursie' gericht op de flora van het stedelijk gebied, waar zich voortdurend nieuwe soorten vestigen, mede onder invloed van de klimaatverandering.

Van tevoren aanmelden via WFDrenthe@gmail.com is verplicht (inclusief vermelden telefoonnummer). Alle excursies beginnen om 10 uur. Van beginnend tot volleerd florist: Iedereen is welkom. Check altijd wfdrenthe.nl voor laatste informatie over het excursieprogramma.

Nieuws van het Validatiefront

Els Heijman en Ben Hoentjen

Het inventarisatieseizoen 2021 ligt ondertussen al ver achter ons. Het validatieteam begint binnenkort met het valideren van de openstaande waarnemingen van vorig jaar. Bijgaand wat tips en trucks.

Verspreidingsatlas: hoe zit het ook maar weer?

Alle gegevens komen binnen op Verspreidingsatlas.nl. Vanuit de Verspreidingsatlas gaan de waarnemingen naar de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF). Voordat ze daarin worden opgenomen vindt controle en validatie (goedkeuring) plaats om er zeker van te zijn dat de waarnemingen correct zijn. Pas daarna zijn ze beschikbaar voor onderzoek, bescherming en beleid.

Validatie

Bij de validatie doorloopt elke waarneming een aantal geautomatiseerde zogenaamde validatieregels, waaraan de waarneming moet voldoen om goedgekeurd te worden. Daarbij wordt onder andere gekeken of de betreffende soort al eerder uit de (directe) omgeving van de opgegeven vindplaats bekend is. Alleen waarnemingen die door deze validatietest komen, gaan direct door naar de NDFF. De niet goedgekeurde waarnemingen én alle meldingen met een foto, blijven in Verspreidingsatlas staan tot ze door een validator zijn goedgekeurd. Rode lijst soorten en aandachtsoorten kunnen niet gevalideerd worden zonder toereikend fotobewijs (de Nova app geeft je een seintje). Een melding van Oeverkruid, dat op de Rode lijst staat, zal zonder een goede foto alleen goedgekeurd kunnen worden als de waarneming een al bekende groeiplaats betreft waar deze bijzondere soort niet te lang geleden is gevonden. Alle meldingen met een foto worden handmatig beoordeeld, probeer daarom een zo goed mogelijke foto te maken die herkenbaar is voor de validator.

Heb jij de laatste controle van je waarnemingslijsten al uitgevoerd?

Binnenkort gaan de validatoren de openstaande validaties van 2021 in behandeling nemen. Voordat we daarmee starten is het van groot belang dat iedere waarnemer nog eenmaal zijn eigen lijsten doorneemt en voor zover mogelijk de openstaande losse eindjes oplost. Een heel handig hulpmiddel daarbij is het volgende:

Log in op Verspreidingsatlas, ga naar tabblad **Waarnemingen**, daarna naar **Waarnemingen zoeken**.

Vul **naam, jaartal, vaatplanten**, kies bij **Beoordeling Wordt beoordeeld** en zorg ervoor dat er **geen datum** staat in beide vakjes links naast het kalendertje op de eerste regel.

Dan krijg je een lijst van waarnemingen die niet door de automatische validatie zijn gekomen en door de validator handmatig bekeken en verwerkt moeten worden (figuur1). Deze zijn herkenbaar aan de drie puntjes (...) aan het eind van elke regel met een nog niet goed gekeurde vondst.

> Waarnemingen > Waarnemingen zoeken

Waarnemingen zoeken

Filter waarnemingen met de selectievakjes hieronder. Je kunt alleen zoeken op waarnemingen die in de Verspreidingsatlas beheerd worden. Waarnemingen uit Telmee, Waarneming.nl en andere bronnen kun je opzoeken bij de desbetreffende websites.

Soortnaam, minimaal vier karakters	Begindatum	Einddatum	Els Heijman [3175] Schipborg x
Km-hok, bijv. 195-4	2021	Alle soortgroepen	Kies een soortcategorie
Identity, bijv. http://floron.nl/obs/3287898	Protocol	Verzamelnnummer	Met en zonder bewijs
wordt beoordeeld			
Zoeken		Ned	Tabel Kaart

	Soortnaam	Datum	Waarnemer	Locatie					
Q	Cotoneaster divaricatus	14 aug 2021 14:17	Els Heijman	Smilde					
Q	Borstelbies - <i>Isolepis setacea</i>	29 aug 2021 15:16	Els Heijman	Schipborg en omstreken					
Q	Donzige klaproos - <i>Papaver atlanticum</i>	3 jul 2021 10:32	Els Heijman	Vledder					
Q	Driekleurig viooltje groep - <i>Viola tricolor</i> agg.	3 jul 2021 11:01	Els Heijman	Vledder					

Figuur 1: Voorbeeld van een lijst met nog te valideren waarnemingen op Verspreidingsatlas.

Als je zeker bent van je waarneming hoef je niets te doen. Maar mogelijk heb je je vergist en toch een verkeerde soort ingevoerd. Dan kun je je waarneming wijzigen met het 'potlood' icoontje links van de soortnaam. Vaak zal de waarneming dan alsnog automatisch worden goedgekeurd en hoeft de validator je er niet over lastig te vallen.

Het Drentse validatieteam

Vanuit de WFD/Floron D5 bestaat het validatieteam uit: Hink Been, Willem Braam, Luciënne Japchen, Ben Hoentjen, Annie Vos, Ellen Vissia, Willie Riemsma en Els Heijman. Daarnaast kunnen ook andere validatoren namens Floron waarnemingen valideren.

Met vereende krachten gaan we proberen om de nog te valideren waarnemingen van 2021 (en eerder) weg te werken. Dit kan betekenen dat je binnenkort van één van de validatoren een bericht of een vraag krijgt. Zo'n bericht is afkomstig van Verspreidingsatlas serviceteamndff@natuurloket.nl en te herkennen aan de tekst: 'Je hebt een bericht ontvangen in de NDFD Verspreidingsatlas'.

Via een bijgesloten link kom je in de Verspreidingsatlas en kun je onder het hoofdje *Discussie Tik een reactie* reageren op het bericht. Kom je er niet uit, aarzel dan niet en stuur een mailtje naar WFDrenthe@gmail.com: we helpen je graag verder!

Nog wat Tips en Trucks

Het overkomt iedereen wel eens dat je toch per ongeluk een verkeerde soort hebt ingevoerd, bijv. **Canadese** guldenroede in plaats van de meest in Drenthe voorkomende **Late** guldenroede. Canadese guldenroede heeft een geheel behaarde stengel incl. onderzijde blad. Kun je je niet met zekerheid herinneren dat je beharing hebt gezien, wijzig deze soort dan naar **Late** guldenroede.

Zorg er bij gebruik van de Nederlandse naam voor dat je de juiste benaming kiest, met Geslachtsnaam **én** Soortnaam. Dus geen **Braam (G)** maar **Gewone braam**. Onze ervaring is dat je vooral bij het gebruik van Nederlandse namen makkelijk op de geslachtsnaam klikt, bijvoorbeeld Lijsterbes in plaats van **Wilde** lijsterbes of Vuilboom in plaats van **Sporkehout**. Door je lijsten hierop na te lopen en zo nodig aan te passen wordt je lijstje nog niet goed gekeurde waarnemingen al vaak (flink) wat korter.

Let ook op niet-inheemse soorten: zet Herkomst op **Verwilderd** in plaats van **Wild**.

Ben je met een groepje het veld in geweest en heb jij de streeplijst gemaakt, voeg je mede-floristen dan toe aan je lijst. Zo zien zij ook meteen wat er gevonden is, zodra je de lijst opgeladen hebt. Dit scheelt extra werk voor het validatieteam omdat waarnemingen maar een keer hoeven te worden beoordeeld.

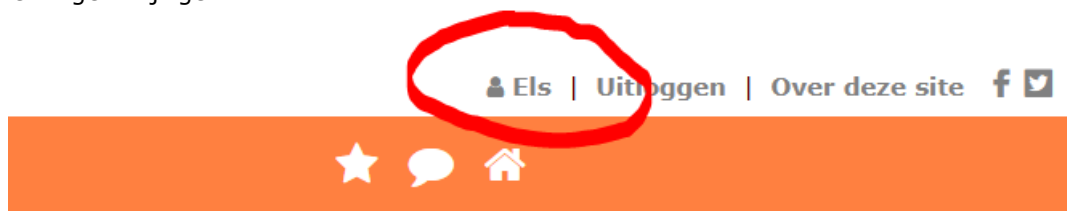
NDDF Verspreidingsatlas

[> Waarnemingen](#) > [Streeplijst 606597](#) > [Bewerken](#)

Eigenschappen van lijst bewerken

Ingevoerd door	Els Heijman	Medewaarnemers
Bezoekduur	4	jos vink
Aantal deelnemers	1	Jos Vink [13018] Borger
Protocol	Losse waarnemingen (flora)	
Beschrijving		

Lukt het je niet om je waarneming te wijzigen? Check of je ingelogd bent, alleen dan kun je waarnemingen wijzigen.

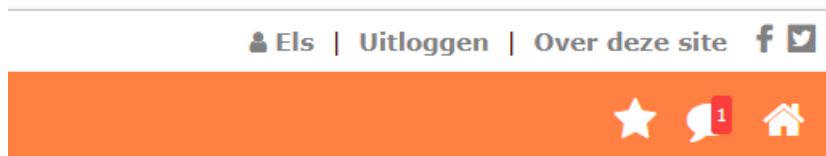

Onzeker van een soort? Check je foto door gebruik te maken van Beeldherkenning via Plantnet, te vinden bij je waarneming in Verspreidingsatlas onder je foto.

Onscherpe foto's kun je beter verwijderen.

Let op Oorsprong: wild of verwilderd. Zet bijvoorbeeld Tomaat op verwilderd.

Notificaties ontvangen: Ga naar Verspreidingsatlas en log in en klik op je profielnaam bij het poppetje:

Klik op het blauwe potloodje naast je naam:

[> Waarnemingen](#) > [Overzicht van waarnemers](#) > [Profiel](#)

Els Heijman

Profiel	Waarnemingen in de NDFF
 Schipborg	
 heijman7@outlook.com	

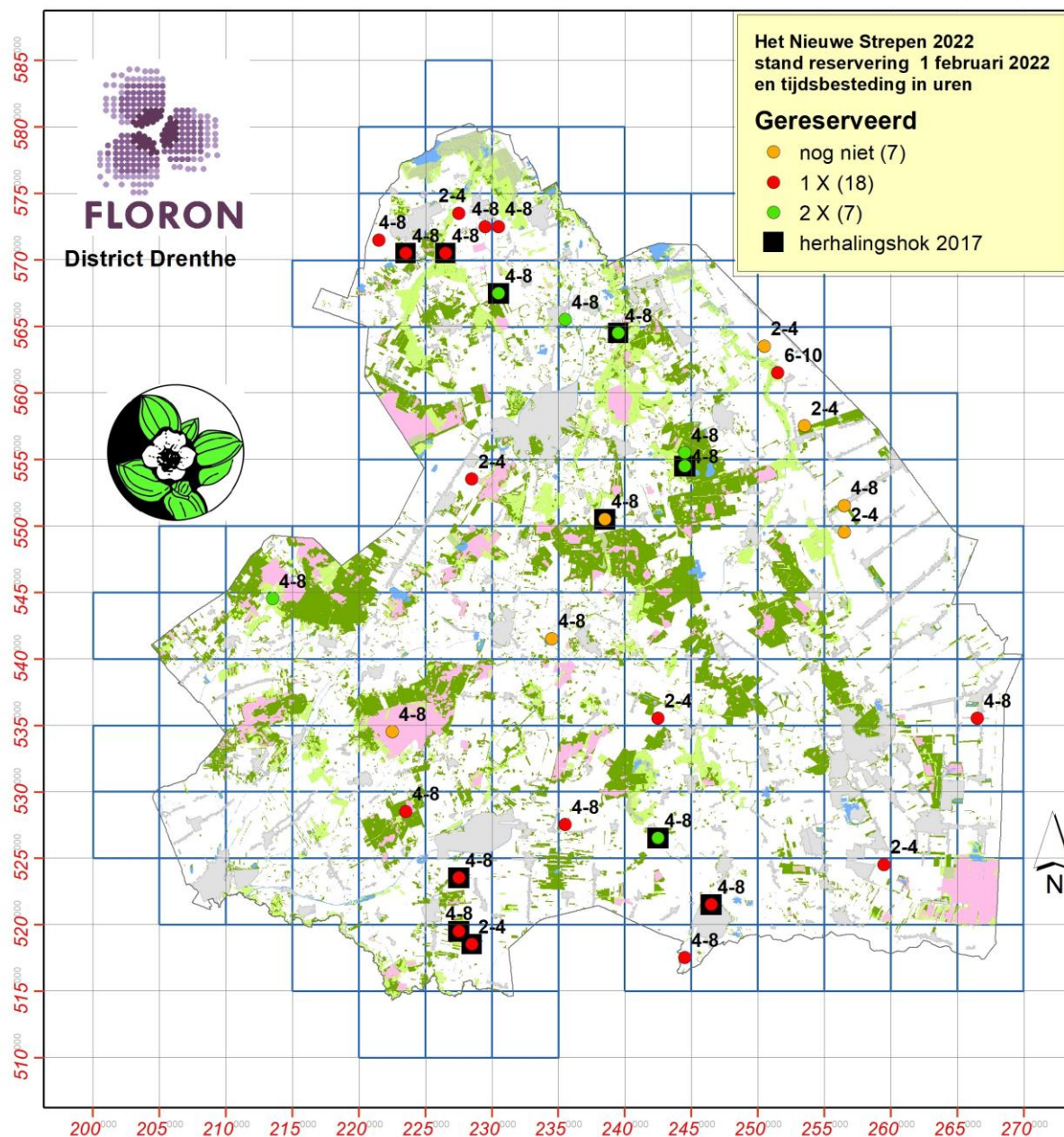
Scrol naar beneden totdat je **Notificaties ontvangen** ziet staan, zet die op *via email en op de website*:

Land	
Telefoon	06-10418115
Geboortejaar	▼
Notificaties ontvangen	via email en op de website ▼

Reservering HNS-hokken 2022

Els Heijman en Ben Hoentjen

Het leek wel of sommige trouwe deelnemers aan het HNS-project op 7 januari hun pc of laptop al aan hadden staan om zo gauw dat kon hun voorkeursbokken in te lijven: op de eerste dag waren alle bokken in NW- en ZO-Drenthe al één keer gereserveerd! Maar gelukkig kan elk bok twee keer besproken worden, dus is er nog steeds keus genoeg. Inmiddels zijn 25 van de 32 bokken voor dit jaar één of twee keer gereserveerd.

Op het kaartje is ook aangegeven hoeveel tijd je volgens 'de spelregels' van het HNS-project in het bok mag besteden. Zoals de laatste jaren gebruikelijk is een deel van de geselecteerde bokken vijf jaar geleden (in 2017) ook in het kader van HNS geïnventariseerd. Dit jaar zijn dat er maar liefst 11. Behalve op Verspreidingsatlas kun je ook op de website van de WFD zien welke bokken nog beschikbaar zijn.

Hoe ging het ook weer?

Het Nieuwe Strepen-project is opgezet om de manier van inventariseren te standaardiseren zodat de verzamelde gegevens beter bruikbaar zijn om vast te stellen of een soort voor- of achteruit gaat. Betrouwbare trendgegevens zijn belangrijk voor het behoud en de bescherming van onze wilde flora, en zijn o.a. de basis voor het periodiek bijstellen van de Rode lijst van bedreigde plantensoorten. Op [FLORON | Het Nieuwe Strepen](https://www.verspreidingsatlas.nl/) reserveren (verspreidingsatlas.nl) vind je de richtlijnen voor de werkwijze in het veld. Een van de 'voorschriften' is dat, ingeval voor een hok 4-8 uur als te besteden veldtijd geldt, je minstens vier, maar maximaal acht uur in dat hok mag inventariseren. Dat hoeft niet op één dag, maar wel binnen veertien dagen vanaf het eerste bezoek.

Maar bij HNS mis ik soorten...

De HNS-methodiek geeft sommige floristen het gevoel dat de soortenlijst voor het onderzochte hok niet compleet is omdat voorjaars- dan wel najaarssoorten zijn gemist, afhankelijk van het gekozen inventarisatiemoment. Dat wordt deels goed gemaakt als de tweede 'streper' (of groep van 'strepers') op een ander moment in het seizoen op pad gaat. Maar meestal weet je dat niet van elkaar. Om dat knagend gevoel van onvolledigheid kwijt te raken staat het je vrij meerdere keren in het seizoen een rondje door je hok te maken en bij te houden wat je vindt. In je HNS-ronde moet je dan wel weer alle soorten noteren die je tegenkomt en alle biotopen in het hok aandoen. Alleen de waarnemingen van deze bezoeken doen mee voor HNS.

Voor wie met de NOVA-app werkt, en dat is geleidelijk aan bijna iedereen, kun je beide lijsten makkelijk uit elkaar houden door voor het hele seizoen een formulier voor het km-hok aan te maken en een apart formulier voor de HNS-ronde.

Altijd een keur aan niet-HNS-hokken om te inventariseren

Zijn alle HNS-hokken al gereserveerd of de nog vrije hokken te ver weg, dan kunnen we je altijd nog een kaartje sturen van de hokken bij je in de buurt die nodig weer eens aan de beurt moeten komen. Als je die volgens de methodiek van HNS onderzoekt, dan mag je de gegevens ook als zodanig naar Verspreidingsatlas doorgeven. Maar ook de gegevens van elk ouderwets gestreept hok zijn van harte welkom en waardevol! Een kaartje van hiervoor in aanmerking komende hokken staat ook op de [WFD-website](https://www.wfdrenthe.nl/). Maar laat ons wel even weten waar je dit seizoen graag aan de slag wilt om te voorkomen dat het hok al door iemand anders is besproken (wfdrenthe@gmail.com). Succes en veel plezier in het veld!

Altijd goed om te controleren of het klopt wat je denkt dat het is (Foto: Martzen Bruining).